ТЕМА № 1: «Правові та організаційні основи охорони праці»
Тема уроку № 4: «Інструктування з питань охорони праці. Виробничий травматизм та профзахворювання»

Інструктування з питань охорони праці

Інструктажі з питань охорони праці проводяться на всіх підприємствах, установах і організаціях незалежно від характеру їх трудової діяльності, підлеглості і форми власності.

Мета інструктажу — навчити працівника правильно і безпечно для себе і оточуючого середовища виконувати свої трудові обов'язки.

Інструктажі за часом і характером проведення поділяють на: ***вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.***

Вступний інструктаж проводиться:

- з усіма працівниками, які щойно прийняті на роботу (постійну або тимчасову);
- з працівниками, які знаходяться у відрядженні на підприємстві й беруть безпосередню участь у виробничому процесі;
- з учнями та студентами перед початком професійного навчання в лабораторіях, майстернях, на підприємствах (виробнича практика);
- з екскурсантами під час екскурсії на підприємство.

Програма вступного інструктажу розробляється відділом охорони праці з урахуванням особливостей виробництва (згідно з переліком питань, наведеним у додатку до ***Типового положення про навчання з питань охорони праці***.). Програму та тривалість інструктажу затверджує роботодавець.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в спеціальному журналі, а також в документі про прийняття працівника на роботу, де розписуються інструктуючий та проінструктований працівник.

Первинний інструктаж на робочому місці до початку роботи ***проводиться:***

- з новоприйнятим працівником;
- з працівником, який переводиться з одного цеху до іншого;
- з працівником, який буде виконувати нову для нього роботу;
- з відрядженим працівником, який бере безпосередню участь у виробничому процесі;
- з учнями та студентами перед роботою в майстернях, лабораторіях, дільницях тощо.

Первинний інструктаж проводиться за програмою, складеною з урахуванням вимог відповідних інструкцій з охорони праці і орієнтованого переліку питань первинного інструктажу, викладених в додатку до ***Типового положення про навчання, інструктаж та перевірку знань з питань охорони праці***.

Усі робітники і випускники професійних навчальних закладів після первинного інструктажу на робочому місці повинні пройти стажування протягом 2 – 15 змін під керівництвом досвідчених кваліфікованих робітників. В окремих

випадках стажування може не призначатися, якщо робітник має стаж роботи за своєю професією не менше трьох років, а робота, яку він виконуватиме, для нього знайома з попереднього місця праці.

Повторний інструктаж ***проводиться*** на робочому місці з усіма працівниками:

- на роботах із підвищеною небезпекою — 1 раз на квартал;
- на інших роботах — 1 раз на півріччя.

Проводиться інструктаж за програмою первинного інструктажу в повному обсязі. **Мета інструктажу** — поновити знання та уміння виконувати працівником роботу правильно і безпечно.

Позаплановий інструктаж ***проводиться*** з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці у випадках:

— при введенні в дію нових або змінених нормативних актів про охорону праці;

— при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на охорону праці;

— при порушенні працівником нормативних актів, що може призвести до травми, отруєння або аварії;

— на вимогу працівника органу державного нагляду при виявленні незнання працівником безпечних прийомів праці;

— при перерві в роботі виконавця робіт більше, ніж 30 календарних днів (для робіт із підвищеною небезпекою), а для решти робіт — більше 60 днів;

— з учнями, студентами – при порушеннях ними вимог нормативних актів, що може призвести до травм, отруєння, аварії, пожеж тощо.

Обсяг і зміст інструктажу визначається для кожного окремого випадку залежно від причин і обставин, що викликали необхідність його проведення.

Цільовий інструктаж ***проводиться*** з працівниками:

— при виконанні разових робіт, що не пов'язані безпосередньо з основними роботами працівника;

— при ліквідації наслідків аварії і стихійного лиха;

— при виконанні робіт, що оформлюються нарядом-допуском, письмовим дозволом та іншими документами;

— в разі проведення екскурсій або організації масових заходів з учнями та вихованцями (екскурсії, походи, спортивні заходи тощо).

Журнали інструктажів повинні бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою.

Роботодавець або керівник структурного підрозділу зобов'язаний видати працівнику примірник інструкції з охорони праці за його професією або вивісити її на робочому місці.

Виробничий травматизм та профзахворювання

Виробничий травматизм — це явище, що характеризується сукупністю виробничих травм і нещасних випадків на виробництві.

Виробнича травма — це травма, отримана працюючим на виробництві внаслідок недотримання вимог охорони праці.

Нещасний випадок на виробництві — це раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища (у процесі виконання ним трудових обов'язків), внаслідок якого заподіяна шкода його здоров'ю або смерть.

Нещасні випадки — це травми, гострі професійні захворювання та отруєння, теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою, ушкодження внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха, контакту з тваринами, комахами.

Наслідком нещасного випадку може бути:

• переведення потерпілого на легшу роботу;

• одужання потерпілого;

• встановлення потерпілому інвалідності;

• смерть потерпілого.

Нещасні випадки, які виникають не на виробництві, називають ***побутовим травматизмом*** (травми , що люди зазнають удома, у повсякденному побуті).

Вживання працівниками алкоголю дуже часто є причиною нещасних випадків, зокрема й тяжких. Під впливом малих доз алкоголю, які не викликають помітного сп'яніння, зменшується швидкість рухових реакцій людини, знижується працездатність, прискорюється стомлюваність. Вживання алкоголю навіть напередодні робочого дня буває причиною травм. Ще більша ймовірність травм, коли людина з'являється у стані сп'яніння на роботу.

Слід мати на увазі, що згідно з чинним законодавством, нещасний випадок, що стався на виробництві внаслідок отруєння алкоголем чи наркотичними речовинами (якщо це не пов'язано із застосуванням цих речовин у виробничому процесі), **не вважається пов'язаним з виробництвом**.

Небезпечний виробничий фактор — це фактор, дія якого на працюючого призводить до травми або іншого раптового погіршення здоров'я.

Шкідливий виробничий фактор — це фактор, вплив якого на працюючого призводить до професійного захворювання.

Залежно від рівня і тривалості дії шкідливий виробничий фактор може стати небезпечним.

Професійне захворювання - це патологічний стан людини, зумовлений роботою і пов'язаний з надмірним напруженням організму або несприятливою дією шкідливих виробничих факторів (пилу, пару, газів, шуму, вібрації, випромінювань тощо).

Професійне захворювання виникає як наслідок дії на працюючого специфічних для даної роботи шкідливих виробничих факторів, і якщо їх не буде, виникнути не може.

До професійних захворювань відносять також і професійні отруєння. Отруєння можуть бути гострими або хронічними, що виникають внаслідок тривалої дії на людину шкідливих речовин.

Причини нещасних випадків

ОРГАНІЗАЦІЙНІ:

- порушення трудової і виробничої дисципліни;
- незадовільне утримання і недоліки в організації робочих місць;
- відсутність цільового інструктажу;
- хиби у навчанні безпечних прийомів праці тощо

ТЕХНІЧНІ:

- незадовільний технічний стан машин, механізмів, устаткування;
- порушення або недосконалість технологічного процесу;
- порушення вимог безпеки при експлуатації транспортних засобів;
- неякісне проведення технічного обслуговування і ремонту машин і механізміів тощо

САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНІ:

- невідповідність метеорологічних умов санітарним нормам;
- підвищений вміст виробничого пилу, а також отруйних речовин у повітрі;
- незадовільний санітарний стан виробничих і побутових приміщень;
- незадовільне освітлення

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ:

- нервово-психічні навантаження;
- незадовільний психологічний клімат у колективі;
- антропологічна невідповідність працюючого умовам праці;
- алкогольне сп'яніння

Організаційні заходи, які сприяють запобіганню травматизму:

- якісне проведення інструктажу та навчання робітників,
- здійснення постійного керівництва та нагляду за роботою;
- організація раціонального режиму праці і відпочинку;
- забезпечення робітників спецодягом, особистими засобами захисту;
- виконання правил експлуатації обладнання.

Технічні заходи, які сприяють запобіганню травматизму:

- раціональне рішення при проектуванні і будівництві виробничих будівель згідно санітарних, будівельних і протипожежних норм і правил;
- створення безпечного технологічного і допоміжного обладнання;
- проведення комплексної механізації і автоматизації виробничих процесів, створення надійних технічних засобів запобіганню аварій, вибухів і пожеж на виробництві;
- розробка нових технологій, що виключають утворення шкідливих і небезпечних факторів та інше.

Важливими, також, є ***фактори особистого характеру***:

- знання керівником особистості кожного працівника, його психіки і особливостей характеру,
- медичних показників і їх відповідності параметрам роботи,
- ставлення до праці, дисциплінованості, задоволеності працею,
- засвоєння навичок безпечних методів роботи,
- знання норм і правил з охорони праці і пожежної безпеки,
- його ставлення до інших робітників і всього колективу.